

4.3. Corupția ca forță motrice a economiei subterane

Corupția = monopol + netransparență – contabilitate¹

Scara largă de răspândire a corupției și economia tenebră sunt fenomene caracteristice țărilor în tranziție. În condițiile Republicii Moldova de la începutul anilor '90 are loc intensificarea acestui fenomen. Drept precondiții pentru acesta s-au desemnat slăbiciunea statului nou format și a structurilor lui, statul creând practic de la bun început un sistem nou legislativ netransparent și adesea contradictoriu, dezmembrarea teritorială a țării, insuficiența controlului vamal, înnoirea aparatului de stat și salariile joase în sistemul bugetar. Răspândirea largă a acestui fenomen prezintă un pericol pentru securitatea statului.

Dacă la începutul anilor '90 una din cele mai mari probleme ale țărilor în tranziție era economia tenebră, iar obiectivul principal al politici statului în acest domeniu consta în crearea condițiilor pentru încorporarea economiei tenebre în cea formală, atunci în ultimii ani această problemă s-a modificat și a crescut într-un șir de state într-o tragedie națională – corupția, care în multe cazuri a preluat mecanismele, structurile și funcțiile statului.

Dacă la începutul deceniului fenomenul corupției în țările în tranziție servea într-o mare măsură ca o frână în dezvoltarea economică, creând obstacole producătorilor locali și respingând investitorii străini potențiali, atunci actualmente el pur și simplu blochează mersul reformelor în țară. Orice perfecționare eventuală a legislației în vigoare nu are efectele pozitive scontate din cauza impactului corupției, economia nu evoluează conform regulilor pieței, nu există competitivitate, progres în eficiența utilizării resurselor disponibile, cresc în mod spontan datoriile statului, are loc pauperizarea societății, scade încrederea populației în procesele de reformă, în societate se creează o situație de conflict.

O definiție simplificată a **corupției** poate fi formulată în felul următor: abuzul de putere de către funcționarii publici cu scop de a obținere beneficii private.

Formele cele mai răspândite ale **corupției** sunt: acceptarea, solicitarea sau extorcarea mitelor, patronajul, nepotismul, delapidarea bunurilor publice, cauzarea pierderilor pentru stat în alte modalități, corupția politică, etc.

Mitele – pentru obținerea contractelor de stat (alegerea firmelor, termenilor și condițiilor de contract), asigurarea garanțiilor de stat pentru credit, obținerea facilităților, beneficiilor materiale și bănești, suportul preferențial al întreprinderilor patronate, dosirea contravențiilor depistate, neaplicarea sau diminuarea sancțiunilor, obținerea licențelor, a drepturilor exclusive la activități economice și politice, urgentarea procesului de eliberare a documentelor, obținerea unor poziții politice, antrenarea în structurile statale, locuri prestigioase de muncă;

Delapidări – privatizarea spontană a întreprinderilor publice, a echipamentului, surselor financiare, utilizarea necontrolată a fondurilor întreprinderilor, obținerea creditelor fără a le mai rambursa vreodată, plata salariilor lucrătorilor inexistenți, etc.;

Corupere politică - încălcări ale legislației în domeniile alegerilor, finanțării campaniilor electorale, rezolvării conflictelor parlamentare, promovării la posturi de răspundere, lobby-smul;

Cauzele corupției pot fi economice, instituționale, politice și social-morale:

¹ Governance and the Economy in Africa: Tools for Analysis and Reform of Corruption, IRIS, University of Maryland at College Park

- Cele *economice* includ: salariile joase ale funcționarilor de stat, întârzieri în plata salariilor; un buget de stat neviabil, o înzestrare inadecvată;
- Cauzele *instituționale* cuprind: politica slabă de stat care generează căutarea metodelor de obținere a veniturilor neoficiale, promovarea în posturi fără performanțe reale, un nivel înalt de netransparență în lucrul organelor juridice, un sistem inadecvat al contabilității, lipsa transparenței în sistemul legislativ, lipsa dorinței reale de combatere în practică a corupției, lipsa unei strategii de combatere a acesteia;
- Cauzele *politice* includ: transformarea combaterii corupției în combaterea adversarilor politici, importul coruperii, cointeresarea în colapsul economic și financiar al statului a unor grupuri politice care doresc întoarcerea la sistemul dictatorial.
- Cele *sociale și morale*: demoralizarea societății, erodarea valorilor etice din cauza coruperii în eșaloanele superioare ale țării, informarea slabă a populației, lucrul slab al mass-mediei, toleranța publică.

Corupția poate avea un impact puternic asupra securității economice, sociale, politice și ecologice a statului.

Consecințele economice ale corupției sunt:

- Creșterea costurilor tranzacțiilor, mai ales pentru desfășurarea activităților economice în micul business, diminuarea competitivității produselor și serviciilor;
- Descurajarea investițiilor și a ideilor inovatorii;
- Creșterea costului și diminuarea calității proiectelor publice;
- Alunecarea continuă a economiei în sectorul subteran;
- Inechitatea, competiția neloială prin utilizarea instituțiilor de stat în calitate de organ de represiune, falsificarea informației despre competitori, spionaj tehnologic și industrial, racket, semnarea acordurilor monopoliste, etc.
- Deturnarea de fonduri, diminuarea eficienței economice;
- Instabilitatea macroeconomică, vulnerabilitatea țării la crize financiare.

Consecințele sociale:

- Crearea unei poveri impozitare excedente;
- Afectarea puternică a păturilor vulnerabile ale societății, neavând influență politică păturile vulnerabile adesea se supun unei presiuni sociale mai puternice;
- Reducerea calității bunurilor și serviciilor.

Consecințe asupra securității politice a statului:

- Formarea unui clan economic și politic, care impune societății voința sa, neținând cont de necesitățile societății, contribuind la creșterea enormă a datoriilor de stat;
- Diminuarea plăților în buget ce rezultă în eșecul promovării politicii de susținere a antreprenoriatului și micului business, politicii sociale, politicii în domeniul educației, sănătății, mediului înconjurător, remunerării muncii lucrătorilor sistemului bugetar;
- Paralizarea instituțiilor statului, afectarea drepturilor și garanțiilor constituționale ale cetățenilor, discreditarea sistemului statal, lipsa respectului față de stat din partea populației;
- Deteriorarea securității economice și politice a statului;

Consecințe asupra mediului înconjurător: Deteriorarea mediului înconjurător din cauza că societății i se impun interesele unor grupuri separate interesate în obținerea unor profituri

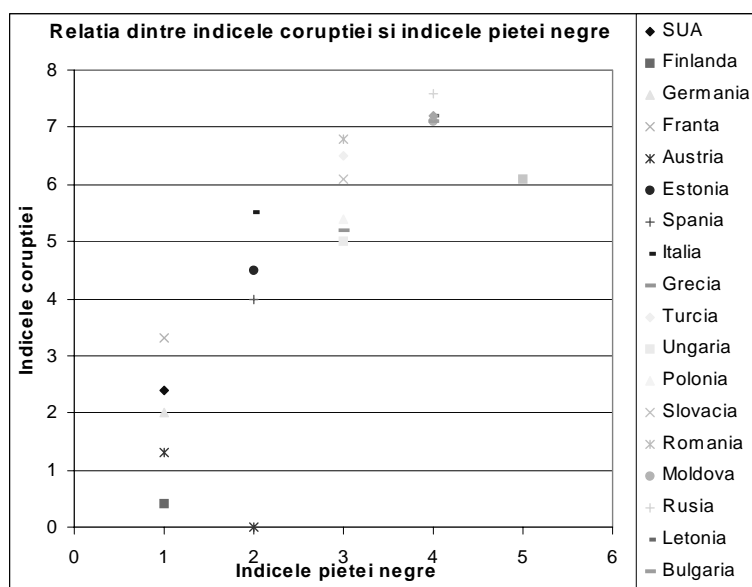
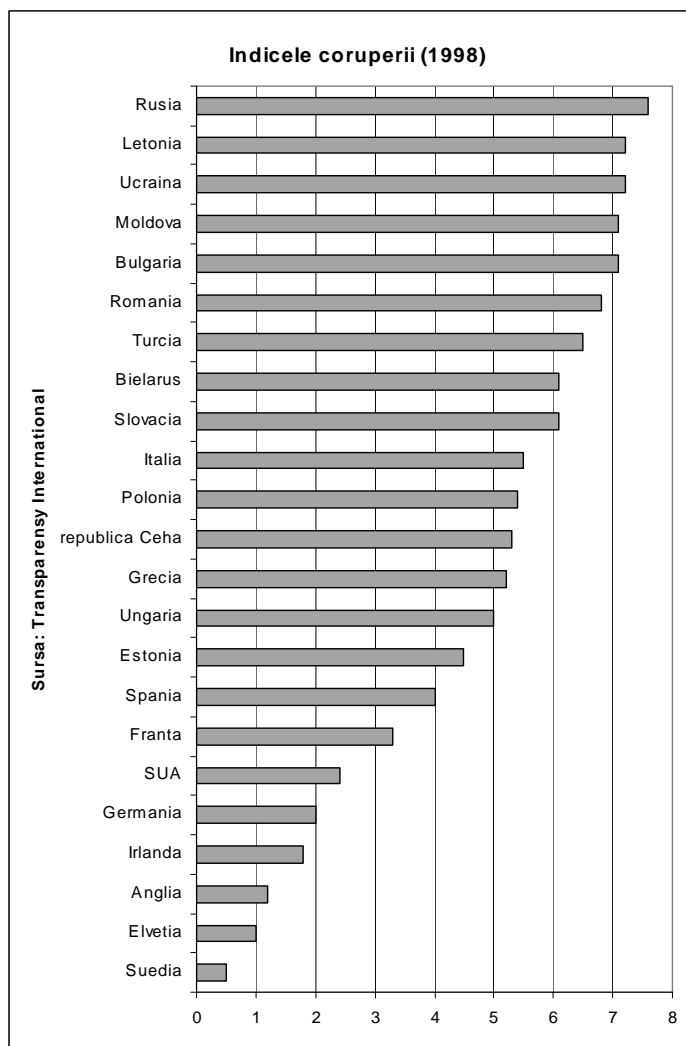
imediate fără a fi efectuată o “amortizare” a resurselor mediului înconjurător.

Rezultatele numeroaselor studii comparative a indicatorilor economiei tenebre și a performanței economice a statelor (Heritage Foundation, Transparency International, Freedom House Rankings) demonstrează cantitativ dependența dintre creșterea gradului de corupere a țării, a volumului de tranzacții tenebre, cât și diminuarea performanței reformelor și dezvoltării economice a țării.

Indicele corupției (Transparency International) în țările Uniunii Europene variază de la 0,54 în Danemarca (ceea ce înseamnă practic lipsa fenomenului de corupere) până la 5,5 în Italia, indicele coruperii totale corespunzând valorii 10. Media pe UE oscilează în jurul lui 2,5. Acest indicator pentru țările în tranziție, care speră să adere la Uniunea Europeană este de cel puțin 2,5 ori mai mare, oscilând de la 4,5 în Estonia până la 7,6 în Rusia.

Pe această scară Moldova este plasată împreună cu Bulgaria după România și este urmată de Ucraina. Dar este necesar de a menționa faptul că indicele coruperii, de fapt, este axat în mai mare măsură pe evaluarea percepției nivelului de corupere de către populație, decât de evaluarea dimensiunilor reale ale ei, de aceea într-o țară tradițional mai democratică, acest indicator va fi mai ridicat. În momentul de față se examinează posibilitatea de a evalua cantitativ predispunerea populației de a oferi mite.

Gradul înalt al coruperii în țările de tranziție implică extinderea pieței negre (Heritage Foundation), indicele pieței negre variind de la minimul său -1 în Austria, Franța, Germania, Finlanda, 2 - în Italia, Spania, Estonia, 3 - în Grecia, Turcia, Ungaria, Polonia, România, 4 - în Letonia, Bulgaria, Lituania, Moldova, Ucraina, Rusia, și atingând maximul său -5 în Georgia și Belarus. Calculele arată de asemenea o legătură inversă strânsă între gradul de corupție și nivelul PIB pe cap de

locuitor. Persistă o corelare evidentă între indicele corupției al țării și indicele performanței reformelor în țările de tranziție, având drept componente de bază progresul în sistemul politic, gradul de independență a mass-media, viabilitatea sistemului legal, gradul de administrare publică, dezvoltarea sectorului privat. Pe grafic se vede clar relația strânsă dintre indicele corupției și indicele pieței negre.

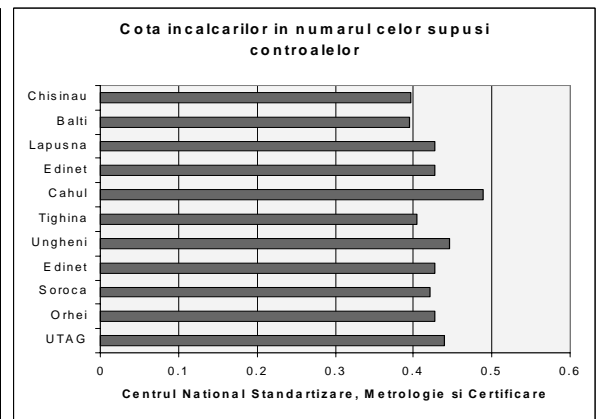
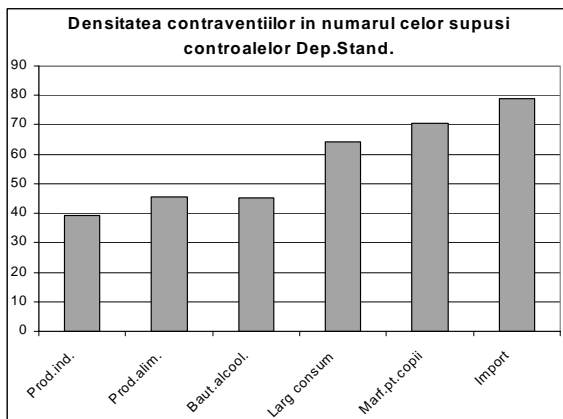
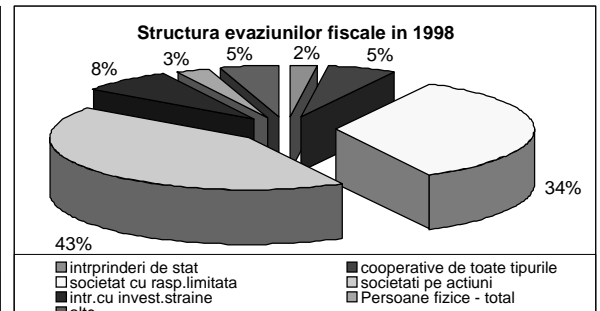
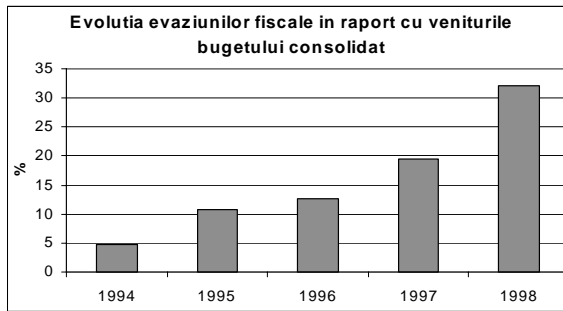
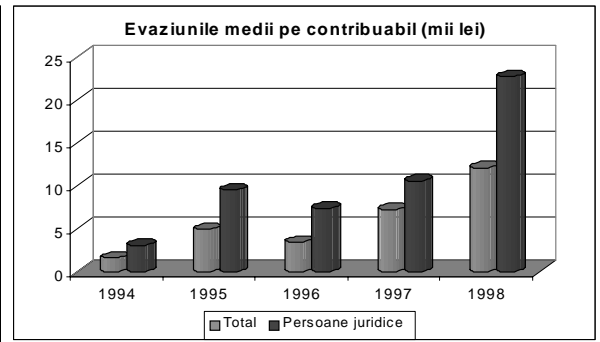
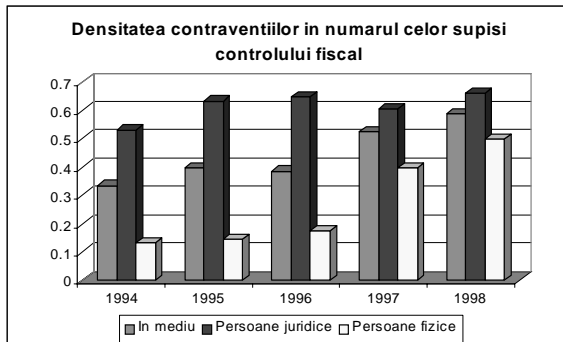
Corupția este un *fenomen auto-generator*. Astfel, dacă angajații organelor de control a Republicii Moldova nu au primit salariile în decurs de 4-5 luni, pentru ei mitele devin o sursă stabilă și unică de venit. Se desfășoară o spirală: corupere → diminuare economică → insuficiență de surse în buget → datorii în salarizarea funcționarilor de stat → creștere a coruperii. Mai mult ca atât, o persoană detectată informal în acțiuni corumpiste este mai ușor șantajată și impusă la acțiuni corumpiste repetate. Fără a vrea, ea începe să aparțină unei rețele cu un sistem de suprimare puternic.

Din acest motiv, începând cu anul 1998 datele oficiale referitoare la rezultatele controalelor efectuate devin mai "optimiste". Astfel, în 1998 au fost înregistrate 2910 violări ale legislației economico-financiare, cu 244 mai puțin decât în anul 1997, pierderile fiind estimate la 103 milioane lei. Poliția or. Chișinău înregistrat o scădere de 13% a numărului de crime înregistrate, deși au fost descoperite 298 cazuri de dosire a crimelor. În municipiul Chișinău au fost colectate cu 11% mai puține impozite (853 milioane lei). Căderea producției industriei cu circa 10% și inflația de 18% nu pot explica pe deplin acest fenomen. Au loc două procese paralele: dosirea sau clasarea neîntemeiată a dosarelor și substituirea crimelor mici de cele mari.

Componentele indicatorului performanței reformelor (Freedom House Ranking)								
	progres politic	ind. societ. civilizate	independ. mass media	sistemul legal	administr. publica	privatizarea	performanța economică	cota sect. privat în PIB
Albania	4.25	4.25	4.75	4.75	4.75	3.75	4.25	75
Armenia	5.5	3.5	5.25	4.75	4.5	4	4	50
Belarus	6	5.25	6.25	6	6	6	6	15
Bulgaria	3.25	4	3.75	4.25	4.25	5	5.75	45
Croatia	4	3.5	4.75	4.75	4	4	3.75	50
Cegia	1.25	1.5	1.25	1.5	2	2	1.75	75
Estonia	2	2.25	1.75	2.25	2.25	2.25	2	70
Ungaria	1.25	1.25	1.5	1.75	1.75	1.5	1.75	70
Letonia	2	2.25	1.75	2.25	2.5	2.5	2.5	60
Lituania	2	2.25	1.75	2.25	2.5	2.25	2.75	65
Moldova	3.25	3.75	4	4.25	4.25	4	4	40
Polonia	1.5	1.25	1.5	1.5	1.75	2.25	1.75	60
Romania	3.25	3.75	4.25	4.25	4.25	4.5	4.75	60
Rusia	3.5	3.75	3.75	4	4	3	4	60
Slovacia	3.75	3.25	4.25	4	3.75	3.25	3.5	70
Slovenia	2	2	1.75	1.75	2.5	2.75	2	45
Ucraina	3.25	4	4.5	3.75	4.5	4.25	4.25	40

Din păcate, situația actuală în Republica Moldova, la fel ca și în alte țări în tranziție, nu contribuie la creșterea credibilității față de Moldova ca partener politic și economic. Cota economiei subterane atinge proporții impunătoare, crește continuu evaziunea fiscală. Lipsa unui control real al activității funcționarilor de stat și a sancționării pentru nerespectarea legislației, precum și întârzierile considerabile la plata salariilor lucrătorilor bugetari contribuie esențial la extinderea fenomenului corupției și nivelului de criminalizare a economiei în Republica Moldova.

Conform estimărilor noastre, evaziunea fiscală în Republica Moldova a crescut de la 4% a venitului bugetului consolidat în 1994 până 32% în anul 1998. Volumul mediu total al evaziunilor pe un contribuabil a crescut de la 7 mii lei în 1997 (10 mii lei la persoane juridice) până la 12 mii lei în 1998 (23 mii lei la persoane juridice). Densitatea contravențiilor în numărul celor supuși controalelor fiscale a crescut de la 30% în 1994 până la 57% în 1998.

În anul 1998 de către colaboratorii Departamentului Control Financiar și Revizie au fost efectuate 9506 revizii documentare și controale operative, cu 2353 mai puține decât în aceeași perioadă a anului 1997. În pofida acestui fapt, suma totală a pagubelor cauzate agenților economici și statului, legate de cheltuieli nelegitime, lipsuri și delapidări a constituit 87,4 mil. lei, față de 36,3 mil. lei în 1997 (creștere de 2,4 ori).

Datele Centrului Național Standardizare, Metrologie și Certificare arată, că densitatea contravențiilor depistate în efectuarea controalelor produselor industriale variază de la circa 40% la produsele alimentare până la 70% la produse pentru copii. În diviziunea – produse locale – importate maximumul revine produselor importate – 79%. Calitatea produselor diferă și în diviziune teritorială.

Datele conferinței practico-științifice “Criminalitatea organizată și economia tenebră în Republica Moldova” ce a avut loc sub egida Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Academiei de Poliție și Asociației Independente de Criminologie, arată că nivelul corupției în Moldova a luat proporții deosebit de mari. În lipsa puterii reale de stat apar mecanisme și structuri neformale care rapid substituie structurile statale.

Crime la comandă: se recunoaște faptul că există practica de a elibera temporar de 2-3 ori persoanele care-și ispășesc pedeapsa în penitenciare pentru a săvârși crime la comandă. În țară există circa 300 grupări criminale și 35 clanuri criminale care controlează performanța economică, politică și socială a țării. Astfel, problema neachitărilor se rezolvă în mod forțat

prin structuri criminale, care joacă un rol de justiție neformală, pentru 50% din suma rambursabilă.

Pe teritoriul Moldovei există patru căi *de trafic de droguri*. Numai traficul lunar de heroină se estimează la 150-200 kg (pentru informație: prețul cu ridicata a unui kg de heroină este 1,5 mii dolari în Pakistan, 10 mii dolari în Turcia, 40 mii dolari în Anglia, prețul cu amănuntul atingând 120 mii dolari pentru un kilogram). Pe teritoriul Moldovei există laboratoare clandestine de producere a drogurilor după tehnologii locale mult mai ieftine, dar aceasta prezintă un pericol semnificativ pentru populația locală vădit mai săracă. În decursul ultimilor cinci ani numărul estimat al persoanelor care consumă droguri a crescut de la 3 mii până la 60 mii persoane. În 1998 numărul lor a crescut în comparație cu 1997 de 5 ori. Industria drogurilor este foarte concentrată, circa 60% din tranzacțiile cu droguri sunt efectuate de țigani (țigani alcătuind doar 0,3% din populația totală a Moldovei).

Volumul anual al narcobusinessului în Moldova se estimează la 200 – 250 milioane dolari, această cifră întreține de 3,5-4 ori volumul investițiilor străine directe în Moldova în decursul unui an. Este clar că și “eficiența” funcționării unei astfel de ramuri este vădit mai “înaltă”. Posibilitățile de a corupe funcționarii de stat sunt extrem de mari. De aceea lista substanțelor narcotice și psihotrope propusă de specialiștii Comitetului de Control al Drogurilor a suferit “modificări” esențiale până în momentul adoptării și publicării în Monitorul Oficial. Din listă au dispărut un șir de substanțe, printre care și cele care pot fi produse pe teritoriul Moldovei. De aceea nu este creat la frontieră un serviciu elementar așa ca de câinii care detectează drogurile. De aceea nu există o bază de date a traficului de droguri, o bază informațională unică a ministerelor de forță. De aceea dosarele penale ce țin de droguri nu ajung în judecată (numărul lor total s-a redus de la 15 în 1996, la 10 în 1997 și 9 dosare în 1998). De aceea la transportarea drogurilor se utilizează mașini cu patru grade de protecție, extrem de scumpe.

Contrabanda: Conform datelor lucrătorilor serviciului vamal, volumul detectat al mărfurilor de contrabandă a crescut de la 2,7% din rulajul total de mărfuri în 1997 până la 10,6% în 1998, în același timp, numărul dosarelor care ajunge în judecată diminuează continuu. La transmiterea dosarelor în anchetă ele se clasează. (în 1998 din 28 de dosare deschise nu a fost anchetat nici unul).

Datele reale referitoare la *volumul tranzacțiilor ilicite în operațiunile de export-import* sunt mai relevante. Efectuarea unui control de contrapunere a informației moldovenești și ucrainene referitoare la exportul Moldovei în Ucraina a arătat că în sursa Ucraineană este indicată o cifră practic dublă. Aceasta deja nu poate fi explicat doar prin cota Transnistriei în export. Aceeași situație se desemnează în cazul comparării datelor referitoare la operațiunile de export-import cu Rusia. Este puțin probabil faptul că lucrătorii serviciului de frontieră din Ucraina și Rusia sunt mult mai onești decât cei din Moldova, de aceea distorsiunile reale sunt și mai esențiale.

Aceste rezultate nu vor fi surprinzătoare, dacă luăm în considerație situațiile repetate, când vama reține (arestează) un tren de 13 vagoane cu mărfuri transportate în mod ilegal, iar după un “sunet de sus” este nevoită să le elibereze.

Lista acțiunilor corumpiste caracteristice în domeniul *managementului patrimoniului statal, acumulării și utilizării resurselor financiare, executării controlului de stat* este foarte largă. Astfel, printre cele mai caracteristice forme în Moldova putem menționa următoarele:

- Un mod impropriu de formare și utilizare a mijloacelor financiare, lipsa normelor metodologice a formării și utilizării lor, finanțarea structurilor și activităților neprevăzute de legislația în vigoare;
- O utilizare ineficientă și irațională a resurselor bugetare a întreprinderilor de stat datorită organizării improprii a finanțării și cauzând pierderi de mijloace financiare, o utilizare

improprie a investițiilor și donațiilor, transferul lor la structuri comerciale patronate, care le utilizează la preț simbolic pentru o perioadă îndelungată de timp.

- O utilizare irațională a investițiilor și creditelor drept rezultat al unor alocări a resurselor de stat, utilizarea dubioasă a investițiilor și creditelor agenților economici;
- Evaziunea fiscală, acceptarea mitelor;
- Violarea disciplinei prețurilor, în special neluarea în cont a creșterii prețurilor;
- Pierderile proprietății de stat drept rezultat al neraportării intenționate a proprietății în materialele contabile, darea ilegală în arendă a încăperilor și echipamentului, privatizarea ilicită, violările la cumpărarea a 20% din acțiuni de către colectivul întreprinderii în lipsa unui tender, reducerea valorii estimate a întreprinderilor, excluzând persoanele eliberate de la serviciu și pe pensionari din procesul de privatizare și incluzând în listele participanților la privatizare a persoanelor care nici o dată nu au lucrat la întreprinderea dată, mărirea sintetică a valorii întreprinderilor date în arendă, sau diminuarea intenționată a cotei statului prin încălcări în calculul amortizării, neincluderea unei părți a proprietății în documentele de evaluare sau evaluarea proprietății la prețuri nereale;
- O activitate nesatisfăcătoare financiară și economică, care deschide posibilitatea pentru funcționarii de stat de a utiliza liber proprietatea de stat pentru obținerea beneficiilor personale.

În scurt timp Moldova se transformă într-un stat corupt și cleptocrat, cu o psihologie și cultură populară mafiotică și familism amoral. Cum, dacă nu prin corupție și lobby-ism, se explică faptul, că în legislația Moldovei nici nu există așa termen ca “racket”, nu sunt primite măsuri speciale referitoare la prostituție, nu este adoptat un sistem special al impozitării jocurilor cu noroc? Moldova, având datoriile enorme pentru resurse energetice, importă gaz la un preț mult mai ridicat decât cel mondial, neprimind nici o plată pentru tranzitul de gaz pe teritoriul său (pentru informație: plățile pentru tranzitul de gaz prin teritoriul Ucrainei întrec PIB-ul Moldovei). Mai mult ca atât: se târăgănează instalarea contoarelor de gaz la intrare și ieșire din țară. Unica explicație este interesul de grupă, care este complect opus intereselor economiei întregi.

Această situație este caracteristică statelor autocrate, în care lipsesc deprinderile de autoorganizare publică, bazate pe legăturile orizontale de credibilitate reciprocă și solidaritate, în care pentru lung timp a existat o ierarhie birocratică de normative, o preponderență de relații verticale de dominare-subordonare, tutelare-dependență.

Lupta contra fenomenului corupției aduce *profituri imediate*. Veniturile de la combaterea corupției întrec costurile de multe ori. Conform unor estimări din Occident, la acțiunile care vizează agenții economici din perimetrul geografic național, la un efort de o liră, se obțin venituri de 23 de lire, iar la cele care vizează activitățile transnaționale veniturile la o liră cheltuielă depășesc 250 lire.²

Comisia Națiunilor Unite pentru prevenirea crimelor arată că fenomenul în cauză s-a răspândit foarte larg în Europa Centrală și de Vest în ultimul deceniu. Asemenea probleme sunt incluse în programele sau în tematicile seminarelor și congreselor de către organisme financiare mondiale și zonale (*INTOSAI, EUROSAI, SIGMA, Curtea de conturi a Uniunii Europene, Banca Mondială, Grupul de lucru pe problemele mitelor al ASCE, Fondul Monetar Internațional*).

În România Consiliul Suprem de Apărare a Țării a aprobat propunerea de a înființa Institutul Național pentru studiul corupției și criminalității economico-financiare pe lângă Academia Română.

² I. Bogdan, Corupția și criminalitatea economică, “Curier Economic”, 45(347)

Scopurile în combaterea corupției pot fi diferite: obținerea unei eficiențe de durată scurtă pe piața privată, a unei eficiențe dinamice de lungă durată, a creșterii economice, echității sociale, legalității politice.

Direcțiile strategice durabile de combatere a corupției în Republica Moldova trebuie să includă liberalizarea cadrului legislativ, privatizarea, asigurarea transparenței, reforma instituțională, profilaxia și ameliorarea sistemului de impunere a legii, reducerea puterii de monopol în toate sferile, clarificarea nivelului de transparență a factorilor de decizie.

Implementarea unei *politici de combatere a corupției* cere reforma juridică, reforma instituțională, ameliorarea sistemului de reglementări a procedurilor de controale financiare, reducerea toleranței publice:

Reforma juridică:

- Apelarea la ajutorul instituțiilor internaționale de combatere a corupției și a crimelor economice, aplicarea unui sistem de monitorizare externă;
- Apelarea la proiecte finanțate din asistența tehnică din exterior pentru efectuarea expertizei juridice a legilor și amendamentelor propuse pentru adoptare, perfecționarea sistemului legislativ, înlăturarea contradicțiilor, sensurilor duble, etc.;
- Perfecționarea măsurilor de profilaxie a crimelor;
- Definirea clară a sistemului de penalizări în cazul de încălcare a legislației;

Ameliorarea sistemului de reglementări a procedurilor de controale financiare:

- Simplificarea reglementărilor de stat și a inspecțiilor;
- Sistematizarea și unificarea lucrului agențiilor de control;
- Publicarea informației clare referitoare la agențiile de control, drepturile și obligațiile agențiilor de control;
- Stabilirea unei unități care înregistrează și reglementează numărul controalelor efectuate la aceeași întreprindere;
- Reforma sistemului fiscal și contabil, simplificarea, asigurarea transparenței lui;
- Perfecționarea pregătirii personalului de control financiar;
- Publicarea informației fiscale, transparența preparării și executării bugetului de stat;
- Introducerea unui sistem de tendere obligatorii la semnarea contractelor de achiziție a bunurilor și serviciilor publice.

Reforma instituțională

- Reducerea numărului instituțiilor statale, reducerea personalului;
- Substituirea procedurii vizitelor personale în soluționarea problemelor cu utilizarea poștei, inclusiv a celei electronice;
- Depolitizarea Guvernului, introducerea obligatorie a sistemului de promovare profesională în bază de merite și concurs;
- Introducerea unui sistem clar definit de standarde etice pentru funcționarii de stat;
- Crearea instituțiilor independente cu autorizarea investigațiilor privind acușările în corupție.

Reducerea toleranței publice:

- Coordonarea eforturilor organizațiilor de educație, religioase și mass-media în campania anti-corupție;
- Asigurarea transparenței finanțării partidelor politice;
- Antrenarea jurnaliștilor în promovarea unui mod echilibrat de raportare, introducerea codului de conduită a jurnaliștilor;

- Pentru ameliorarea încrederii populație în organele de stat - crearea unui organ de depunere a plângerilor în legătură comportamentul inadecvat al lucrătorilor poliției, organelor de control financiar, vamal, etc.

Drept *măsuri imediate de combatere a corupției* se propun:

- Elaborarea unei strategii de combatere a corupției în diviziune de ministere și direcții principale: procurările (achizițiile) publice, managementul companiilor de stat, planificarea urbană, administrarea fiscală, reforma vamală, justiția;
- Formarea la un nivel național a unui organ coordonator responsabil pentru implementarea strategiei de combatere a corupției;
- Identificarea a câteva agenții-cheie în sferele, în care s-ar putea de a concentra eforturile de combatere a corupției în primul an;
- Aplicarea procedurii de declarare a veniturilor de către demnitarii de stat începând cu eşaloanele de vârf;
- Ca și în țările cu un nivel înalt de corupere, în care orice încercare de a combate corupția se tratează ca o încercare de a discredita oponentii politici, poate fi aplicată o strategie de a “depista” persoane corupte la nivelul cel mai înalt în proporția reprezentată de partide în Parlament (formula 2+2+1). Pentru a obține încrederea populației, cazurile trebuie examinate public, anunțând măsurile aplicate către cei ce au călcat legislația, și direcțiile în care au fost cheltuite sursele financiare obținute de la operațiunea dată (pensii, salarii, onorarea datoriilor, etc.).
- Instalarea imediată a contoarelor de gaz la intrare și ieșire pe teritoriul Republicii Moldova.

Drept un set de *măsuri de combatere a corupției în organele serviciului vamal* se propun:

- a) introducerea temporară a armatei în îndeplinirea obligațiilor serviciului vamal;
- b) examinarea posibilităților transferului serviciului vamal în sectorul privat;
- c) eliminarea influenței politice din sectorul vamal;
- d) plata decentă a lucrătorilor sistemului vamal;
- e) construirea clădirilor pentru serviciul vamal, modernizarea serviciului, eliminarea netranparenței la luarea deciziilor;
- f) recurgerea la sistem de concurs pentru angajarea la posturi în sistem, antrenarea lucrătorilor serviciului vamal (tehnicile de expertiză, cunoașterea responsabilităților, clasificarea tarifelor, utilizarea computerului);
- g) rotația personalului departamentului de verificare a lucrului serviciului vamal;
- h) instituirea unui sistem informațional modern;
- i) efectuarea controalelor de confruntare a informației din diverse surse;
- j) controlul containerelor utilizând raze-X;
- k) efectuarea controalelor suplimentare aleatorii (5%) a documentelor și mărfurilor de către servicii speciale după trecerea vămii.

Concluzie. Fenomenul corupției a căpătat în Moldova un astfel de grad de răspândire, care practic stopează dezvoltarea economică a statului. Orice modificare a legislației îndreptată la stimularea dezvoltării sectorului privat, încurajarea investițiilor și a activităților inovatoare, stimularea exporturilor, soluționarea problemei deficitului bugetului de stat, a neplăților și datoriilor externe, problemelor sectorului social și de educație – nici una nu se va solda cu succes, până nu vor fi luate măsuri drastice de combatere a forței motrice a economiei tenebre – corupției. Pentru aceasta este vital necesară elaborarea unei strategii clare de combatere a fenomenului în cauză și apelarea la experiența organizațiilor internaționale.